

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2013/33

Karar Sayısı : 2013/122

Karar Günü : 31.10.2013

R.G. Tarih-Sayı : 09.05.2014-28995

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : İzmir 1. Fikrî ve Sınaî Haklar Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 26.9.2004 günlü, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 50. maddesinin (6) numaralı fıkrasının Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi istemidir.

I- OLAY

Sanık hakkında hükmedilen seçenek tedbirin infaz edilememesi üzerine yeniden ele alınan dosyanın incelenmesi sırasında, itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

Kanun'un itiraz konusu kuralı da içeren “*Kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar*” başlıklı 50. maddesi şöyledir:

“Madde 50- (1) *Kısa süreli hapis cezası, suçlunun kişiliğine, sosyal ve ekonomik durumuna, yargılama sürecinde duyduğu pişmanlığa ve suçun işlenmesindeki özelliklere göre;*

a) Adli para cezasına,

b) Mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle, tamamen giderilmesine,

c) En az iki yıl süreyle, bir meslek veya sanat edinmeyi sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmeye,

d) Mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanmaya,

e) Sağladığı hak ve yetkiler kötüye kullanılmak suretiyle veya gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranılarak suç işlenmiş olması durumunda; mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, ilgili ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınmasına, belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanmaya,

f) Mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle ve gönüllü olmak koşuluyla kamuya yararlı bir işte çalıştırılmaya,

Çevrilebilir.

(2) Suç tanımında hapis cezası ile adlî para cezasının seçenek olarak öngörüldüğü hallerde, hapis cezasına hükmedilmişse; bu ceza artık adlî para cezasına çevrilmez.

(3) Daha önce hapis cezasına mahkûm edilmemiş olmak koşuluyla, mahkûm olunan otuz gün ve daha az süreli hapis cezası ile fiili işlediği tarihte on sekiz yaşını doldurmamış veya altmış beş yaşını bitirmiş bulunanların mahkûm edildiği bir yıl veya daha az süreli hapis cezası, birinci fıkrafta yazılı seçenek yaptırımlardan birine çevrilir.

(4) Taksirli suçlardan dolayı hükmolunan hapis cezası uzun süreli de olsa; bu ceza, diğer koşulların varlığı halinde, birinci fıkranın (a) bendine göre adlî para cezasına çevrilebilir. Ancak, bu hüküm, bilinçli taksir halinde uygulanmaz.

(5) Uygulamada asıl mahkûmiyet, bu madde hükümlerine göre çevrilen adlî para cezası veya tedbirdir.

(6) (Değişik:2008/5739) Hüküm kesinleştikten sonra Cumhuriyet savcılığınca yapılan tebligata rağmen otuz gün içinde seçenek tedbirin gereklerinin yerine getirilmesine başlanmaması veya başlanıp da devam edilmemesi halinde, hükmü veren mahkeme kısa süreli hapis cezasının tamamen veya kısmen infazına karar verir ve bu karar derhal infaz edilir. Bu durumda, beşinci fıkra hükmü uygulanmaz.

(7) Hükmedilen seçenek tedbirin hükümlünün elinde olmayan nedenlerle yerine getirilememesi durumunda, hükmü veren mahkemece tedbir değiştirilir.”

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

Başvuru kararında, Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine dayanılmıştır.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca, Haşim KILIÇ, Serruh KALELİ, Alparslan ALTAN, Mehmet ERTEN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Zehra Ayla PERKTAŞ, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL ve Zühtü ARSLAN'ın katılımlarıyla 3.4.2013 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Mustafa ÇAL tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu yasa kuralı, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A- Sınırlama Sorunu

Anayasa'nın 152. ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddesine göre, Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla yapılacak başvurular, itiraz yoluna başvuran mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulayacağı yasa kuralı ile sınırlıdır.

Mahkeme, Kanun'un 50. maddesinin (6) numaralı fıkrasının tamamının iptalini talep etmiştir. Anılan maddenin (6) numaralı fıkrasında, kısa süreli hapis cezasından çevrili adli para cezası dışındaki seçenek tedbirlerin yerine getirilmemesinin hukuki sonuçları düzenlenmiştir. Başka bir anlatımla, itiraz konusu kural, maddede sayılan tüm seçenek tedbirler için geçerli olan ortak hüküm niteliğinde olan bir kuraldır. Mahkemenin önündeki davada ise kısa süreli hapis cezasının, Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (f) bendi uyarınca kamuya yararlı bir işte çalıştırma tedbirine çevrilmesi ve hükümlü tarafından bu tedbire uyulmaması durumu söz konusudur. Dolayısıyla, bakılmakta olan davada 50. maddede düzenlenen diğer seçenek tedbirler yönünden itiraz konusu (6) numaralı fıkranın uygulanması söz konusu değildir. Bu nedenle Kanun'un 50. maddesinin (6) numaralı fıkrasına yönelik Anayasa'ya aykırılık incelemesinin anılan maddenin (1) numaralı fıkrasının (f) bendi yönünden yapılması gerekir.

B- Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

Başvuru kararında, itiraz konusu kuralda yer alan “*yaptırımın*” sözcüğünün “*tedbirin*” olarak değiştirilmesi üzerine kısa süreli hapis cezasından çevrili adli para cezaları ile anılan maddede belirtilen diğer tedbirlerin infaz rejimlerinde farklılıklar oluşturulduğu, hapisten çevrili adli para cezasının ödenmemesi hâlinde zorlama hapsi söz konusu iken, diğer tedbirlerin yerine getirilmemesi hâlinde hâkim tarafından hapis cezasının infazına karar verilmekte olduğu, bu hâliyle adli para cezalarının infazı ile diğer tedbirlerin infazında eşitsizlik oluşturulduğu, temel ceza olarak hapis cezası ile cezalandırıldıktan sonra Kanun'un 50. maddesi uygulanarak kişiselleştirme ilkesi gereğince hapis cezası para cezasına çevrilen kişiler ile hapis cezası diğer tedbirlere çevrilen kişilerin eşit konumda olmalarına rağmen tedbirin ve para cezasının yerine getirilmemesi durumunda sonuç uygulama bakımından farklılık oluşturulduğu belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Kanun'un 45. maddesinde, suç karşılığında yaptırım olarak uygulanan cezalar, hapis ve adli para cezaları olarak belirlenmiştir. Kanun'un 49. maddesinin (2) numaralı fıkrasında hükmedilen bir yıl veya daha az süreli hapis cezaları kısa süreli hapis cezası olarak ifade edilmiş; 50. maddesinde ise kısa süreli hapis cezasının suçlunun kişiliğine, sosyal ve ekonomik durumuna, yargılama sürecinde duyduğu pişmanlığa ve suçun işlenmesindeki özelliklere göre seçenek yaptırımlara çevrilebileceği öngörülmüştür.

Kanun'un itiraz konusu (6) numaralı fıkrasında ise kısa süreli hapis cezasından çevrilen seçenek tedbirlerin yerine getirilmemesinin hukuki sonuçları düzenlenmiştir. Buna göre, hüküm kesinleştikten sonra Cumhuriyet savcılığınca yapılan tebligata rağmen otuz gün içinde seçenek tedbirin gereklerinin yerine getirilmesine başlanmaması veya başlanıp da devam edilmemesi hâlinde, hükmü veren mahkemece kısa süreli hapis cezasının tamamen veya kısmen infazına karar verilmekte ve bu karar derhal infaz edilmektedir. Ayrıca bu durumda, (5) numaralı fıkra hükmü uygulanmamaktadır.

5739 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle itiraz konusu kuralda yer alan “*yaptırımın*” ibaresinin “*tedbirin*” olarak değiştirilmesiyle birlikte kuralın adli para cezası

dışında kalan diğer tedbirler hakkında uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Böylelikle kısa süreli hapis cezasından çevrilen adli para cezalarının infazının itiraz konusu kuralın kapsamından çıkarıldığı ve kısa süreli hapis cezasından çevrili adli para cezaları ile doğrudan verilen adli para cezalarının infaz rejimlerindeki farklılıkların ortadan kaldırıldığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte Kanun'un 50. maddesinde sayılan diğer seçenek tedbirler yönünden de itiraz konusu kural geçerli olacaktır.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve yasalarla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

Ceza hukukunun, toplumun kültür ve uygarlık düzeyi, sosyal ve ekonomik yaşantısıyla ilgili bulunması nedeniyle suç ve suçlulukla mücadele amacıyla ceza ve ceza muhakemesi alanında sistem tercihinde bulunulması devletin ceza siyaseti ile ilgilidir. Bu bağlamda hukuk devletinde, ceza hukukuna ilişkin düzenlemeler bakımından kanun koyucu Anayasa'nın temel ilkelerine ve ceza hukukunun ana kurallarına bağlı kalmak koşuluyla, toplumda belli eylemlerin suç sayılıp sayılmaması, suç sayıldıkları takdirde hangi çeşit ve ölçülerdeki ceza yaptırımlarıyla karşılaşmaları gerektiği, hangi hâl ve hareketlerin ağırlaştırıcı ya da hafifletici öge olarak kabul edileceği gibi konularda takdir yetkisine sahip olduğu gibi adli para cezalarının ve seçenek tedbirlerin infazına ilişkin kuralların belirlenmesi konusunda da ihtiyaç duyduğu düzenlemeyi yapma yetkisine sahiptir.

Nitekim bu kapsamda 5275 sayılı Kanun'da cezaların infazı, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının infazı, hapis cezasının infazı, kamuya yararlı bir işte çalıştırma ve adli para cezasının infazı gibi farklı rejimler biçiminde düzenlenmiştir. Buna göre infazın şekli, mahkûmiyet konusu cezanın tür ve ağırlığıyla yakından ilgilidir. Saptanan ceza siyasetine bağlı olarak farklı infaz şekilleri için farklı kurallar konulması bu ayrımın doğası gereğidir. Bu bağlamda, itiraz konusu kuralla bir yaptırım olarak tercih edilen kısa süreli hapis cezasından çevrili adli para cezası ile sanığın gönüllü olması üzerine hükmedilen kamuya yararlı bir işte çalıştırılma tedbirinin farklı infaz hükümlerine tabi kılınması kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında kalmaktadır. Başka bir anlatımla, hükümlülerin cezaevlerinin olumsuz etkilerinden de kurtarılarak, toplumla sosyal bağları koparılmadan ve normal hayat akışları değişmeden ıslah edilmelerinin önemli araçlarından olan seçenek tedbirlerin uygulanabilir olmaları açısından bu tedbirlere mazeretsiz olarak uymamanın caydırıcı sonuçlarının belirlenmesi kanun koyucunun takdirindedir.

Bununla birlikte, Kanun'un 50. maddesinin (7) numaralı fıkrasıyla kanun koyucu tarafından seçenek tedbirlerin hükümlünün elinde olmayan nedenlerle yani hükümlünün istese de üstesinden gelemeyeceği, kendi olanakları ve gücü ile gideremeyeceği her çeşit, fiili, hukuki, kamusal veya kişisel imkânsızlık nedeniyle yerine getirilememesi durumunda hükmü veren mahkemece tedbirin değiştirileceği öngörülerek hükümlülerin hayat akışlarının dikkate alındığı ve itiraz konusu kuralın doğurabileceği sakıncaların ortadan kaldırıldığı da açıktır.

Bu çerçevede, kanun koyucunun cezaların ve ceza yerine hükmedilen tedbirlerin infaz rejimlerinin belirlenmesi konusundaki takdir yetkisini kullanmak suretiyle düzenlediği itiraz konusu kuralın, hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmayan bir yönü bulunmamaktadır.

Öte yandan, Anayasa'nın 10. maddesinde yer verilen eşitlik ilkesi hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil, hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin yasalar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

Sanığın kişiliği ve sosyal ve ekonomik durumu dikkate alınarak kısa süreli hapis cezası yerine yine yaptırım olarak adli para cezası tercih edilen sanık ile gönüllü olması üzerine kısa süreli hapis cezası kamuya yararlı bir işte çalıştırılma tedbirine çevrilen sanığın hukuksal durumları aynı olmadığından, eşitlik ilkesi gereği her iki sanığın tümüyle aynı kurallara tabi tutulması gerekmemektedir. Dolayısıyla, haklarında yaptırım olarak adli para cezası verilenlerle kısa süreli hapis cezası yerine seçenек tedbir uygulananlar aynı konumda bulunmadıklarından, bunların infaz sistemlerindeki farklılıklar eşitlik ilkesine aykırılık teşkil etmez.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

VI- SONUÇ

26.9.2004 günlü, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 50. maddesinin;

A- (6) numaralı fıkrasına ilişkin esas incelemenin, (1) numaralı fıkrasının (f) bendi yönünden yapılmasına,

B- (6) numaralı fıkrasının (1) numaralı fıkrasının (f) bendi yönünden Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, 31.10.2013 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan

Başkanvekili

Başkanvekili

Haşim KILIÇ

Serruh KALELİ

Alparslan ALTAN

Üye

Üye

Üye

Mehmet ERTEN

Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye

Zehra Ayla PERKTAŞ

Üye

Recep KÖMÜRCÜ

Üye

Burhan ÜSTÜN

Üye

Engin YILDIRIM

Üye

Nuri NECİPOĞLU

Üye

Hicabi DURSUN

Üye

Celal Mümtaz AKINCI

Üye

Erdal TERCAN

Üye

Muammer TOPAL

Üye

Zühtü ARSLAN

Üye

M. Emin KUZ